

**СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ПРАВ
ЧЕЛОВЕКА ПРИ ПРЕДОСТАВЛЕНИИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ УСЛУГ**

Rayimkulov Akmal Akbaraliyevich
Sirdaryo viloyati pedagogik mahorat markazi
Ta'lim sifati nazorati bo'limi boshlig'i

Annotatsiya:

Mazkur maqola maktabgacha ta'lim tashkilotlarini samarali boshqarish va sifatni oshirishda korporativ yondashuv printsiplarini joriy qilishning asosiy yondashuvlarini ko'rib chiqadi. U resurslardan samarali foydalanish, strategik rejalashtirish, KPI (asosiy ko'rsatkichlar) va hamkorlik asosidagi innovatsiyalar yordamida boshqaruv samaradorligini oshirish yo'llarini taklif etadi.

Kalit so'zlar: Harakatlar strategiyasi, kontsepsiya, "Ta'lim to'g'risida"gi qonun, korporativ, maktabgacha ta'lim.

Introduction

Ma'lumki, ta'lim - bu muayyan ijtimoiy ahamiyatga ega ma'lumotlarni yosh avlodga yetkazish jarayoni. U maktabgacha ta'lim muassasasida sinfda, sayrlarda, o'yinlarda, ota-onalar bilan muloqotda va hokazolarda amalga oshiriladi. Inson faoliyatining eng qadimiy turlaridan biri - bolalar tarbiyasi o'zining ko'p asrlik rivojlanish tarixi davomida sezilarli o'zgarishlarni boshdan kechirdi, kundalik jarayondan ijodiy va ijodiy faoliyat natijalariga asoslangan ilmiy asoslangan tizimli o'zaro ta'sir majmuasiga aylandi. Ushbu jarayonlarda pedagogik texnologiyalarni joriy etish sharoitida maktabgacha ta'lim muassasasida pedagogik jarayonni boshqarishni o'rganish lozim.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-maydagi PQ-4312-son Qarori asosida "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish" konsepsiyasi tasdiqlandi. Konsepsiya o'rta va uzoq muddatli istiqbol uchun maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish maqsadlari, vazifalari, ustuvorliklari va bosqichlarini belgilab berdi. Shunday pallada ta'lim tizimini korporativ yondashuv asosida takomillashtirishning ham ahamiyatini ko'rib chiqish mumkin.

Korporativ trening - bu ishlab chiqarish muammolarini hal qilish bo'yicha bilim va ma'lumotlarni tarqatishning dinamik jarayoni bo'lib, uning davomida tashkilot xodimlari olingan bilim va amaliy ko'nikmalarni o'z ishlarida qo'llaydilar, bu ularga tashqi muhitdagi o'zgarishlarga yanada muvaffaqiyatli va samarali moslashishga imkon beradi. Agar korporativ yondashuvni maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim sifati va samaradorligini takomillashtirish uchun qo'llansa natijasi qanday bo'lishi mumkin?

Rus pedagogi A.M.Novikov korporativ ta'lim to'g'risida bir qancha ta'riflarni keltirgan bo'lib, ulardan quyida ikkitasini ko'rish mumkin :

1. Korporativ ta'lim - bu uning ta'lim tuzilmalarida tahsil olayotgan korporatsiya xodimlarining hayotiy tajribasini rivojlantirish jarayoni va natijasidir.

2. Korporativ ta'lim qo'shimcha va ichki ta'limdan sezilarli darajada farq qiladi. Uni qisqartirib bo'lmaydi va o'ziga xos murakkab arxitekturaga ega.

Dunyoning ko'plab davlatlarida korporativ ta'lim izlanishlarni rivojlantirishga katta hissa qo'shmoqda. Qozonlik professor A.R.Masalimova ta'limning ushbu turini rivojlantirish yo'nalishlari bilan tanishtirdi. U "Tatarneft" korporatsiyasi misolida, birinchi navbatda, korporativ o'qitish nazariy, reproduktiv qismni kamroq o'z ichiga olishini isbotlashga va ko'rsatishga muvaffaq bo'ldi. Ikkinchidan, ustozlik kasbiy tayyorgarlikning samarali shakli bo'lib, u murabbiylarning pedagogik madaniyatining yuqori bo'lishiga asoslanadi.

Korporativ pedagogikani tushunish uchun, rus pedagoglarining fikricha, uning zamonaviy asoslarini ajratib ko'rsatish muhimdir: tushunchalar, uni qurish mumkin bo'lgan usullar. Ikkinchidan, korporativ ta'lim uchun muhim bo'lgan asoslar tarkibi korporativ ta'lim mazmuni uchun asos sifatida madaniyatni, korporativ ta'lim jarayonining asosi sifatida faoliyatni, inson faoliyatining umumiy kontseptsiyasini (o'qituvchining kasbiy va pedagogik faoliyati) o'z ichiga olishi kerak.

Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, korporativ boshqaruv tamoyillarini ta'lim sohasiga integratsiya qilish nafaqat xususiy balki davlat maktabgacha ta'lim muassasalari samaradorligini oshirishga ham xizmat qiladi.

Masalan, Finlyandiyada har bir MTT o'zining boshqaruv kengashiga ega bo'lib, unda ota-onalar, tarbiyachilar, mahalla va ta'lim muassasalari vakillari ishtirok etadi. Bu kengash ta'lim sifatini baholash, budjetni nazorat qilish, strategik rejalashtirish bilan shug'ullanadi. Hisobotlar jamoatchilikka ochiq taqdim etiladi.

Janubiy Koreyada esa maktabgacha ta'lim muassasalari faoliyatiga doimiy monitoring va tashqi audit mexanizmlari tatbiq etilgan. Har bir tashkilot onlayn portal orqali o'z faoliyati bo'yicha hisobotlarni e'lon qiladi. Bu shaffoflikni ta'minlash bilan birga, ishonch muhitini yaratadi.

Buyuk Britaniyada har bir MTTda boshqaruv kengashi faoliyat olib boradi. Unga ota-onalar, professionallar, hududiy vakillar kiradi. Bu kengash ta'lim strategiyasini tasdiqlaydi, moliyaviy mas'uliyatni amalga oshiradi, pedagoglarning faoliyatini baholaydi va o'quv dasturlarini takomillashtirishga mas'uldir.

Xorijiy tajribalar shuni ko'rsatadiki, korporativ boshqaruv tamoyillari maktabgacha ta'limda faqat samaradorlikni emas, balki jamoaviy ishtirok, ochiqlik va ijtimoiy adolatni ham ta'minlaydi.

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim sifati va samaradorligini oshirish uchun korporativ yondashuv asosida bir qator islohotlar va tadbirlar amalga oshirilib kelinmoqda. Ushbu yondashuv tashkilotning barcha tarkibiy qismlarini bir butun tizim sifatida ko'rib, ularning hamkorligini ta'minlash orqali ta'lim sifatini yaxshilashga qaratilgan. Quyida ba'zi asosiy yo'nalishlarni keltirish mumkin:

1. Ta'lim standartlarini yangilash

- Maktabgacha ta'lim muassasalarida o'quv dasturlari va metodik qo'llanmalar ishlab chiqildi va yangilandi.

- O'quv dasturlari davlat ta'lim standartlariga moslashtirildi va bolalarning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda rivojlanishiga yo'naltirildi.

2. Kadrlar malakasini oshirish

- Maktabgacha ta'lim tizimida ishlayotgan pedagog xodimlarning malakasini oshirish va qayta tayyorlash kurslari tashkil etildi.
- Pedagoglar uchun treninglar, mahorat darslari va seminarlar muntazam ravishda o'tkazilib, yangi pedagogik texnologiyalar va metodikalardan foydalanish ko'nikmalari shakllantirildi.

3. Korporativ boshqaruv tizimi

- Maktabgacha ta'lim muassasalarida boshqaruv tizimi korporativ yondashuv asosida takomillashtirilib, vazifalar aniq taqsimlandi.
- Xodimlarning faoliyatini baholash va motivatsiya tizimlari ishlab chiqilib, ularning samaradorligini oshirishga qaratilgan dasturlar amalga oshirildi.

4. Raqamli texnologiyalarni joriy etish

- Bolalarni maktabgacha ta'lim muassasalariga qabul qilish va ularning rivojlanish darajasini kuzatish uchun raqamli platformalar joriy etildi.
- Elektron jurnal va elektron hisobot tizimlari kiritilib, boshqaruv va hisobot berish jarayonlari soddalashtirildi.

5. Ota-onalar bilan hamkorlik

- Ota-onalar bilan muntazam ravishda muloqot o'rnatish uchun turli yig'ilishlar, ochiq darslar va onlayn platformalar tashkil etildi.
- Ota-onalarning bolalar ta'lim jarayonida faol ishtirokini ta'minlash uchun turli ko'rgazma va tanlovlar o'tkazildi.

6. Ta'lim muassasalarini moddiy-texnik bazasini yaxshilash

- Maktabgacha ta'lim tashkilotlari infratuzilmasi yangilanib, zamonaviy o'quv jihozlari va materiallar bilan ta'minlandi.
- Bolalarning jismoniy va aqliy rivojlanishi uchun kerakli sharoitlar yaratildi.

7. Ta'lim jarayonini monitoring va baholash

- Maktabgacha ta'lim jarayonini monitoring qilish tizimi takomillashtirildi.
- O'quvchilarning yutuqlari va rivojlanishini kuzatish uchun diagnostika va baholash usullari joriy etildi.

Bu kabi tadbirlar va islohotlar maktabgacha ta'lim sifatini oshirish va ta'lim jarayonida barcha ishtirokchilarning (bolalar, o'qituvchilar va ota-onalar) faolligini ta'minlashga xizmat qiladi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim sifati va samaradorligini oshirishda korporativ yondashuvning afzalliklari bir necha jihatlar orqali namoyon bo'ladi. Quyida ushbu yondashuvning asosiy afzalliklarini ko'rib chiqamiz:

1. Yagona strategiya va standartlarni joriy qilish:

- Korporativ yondashuv orqali maktabgacha ta'lim tashkilotlarida yagona ta'lim strategiyalari va standartlari joriy qilinadi. Bu bolalar tarbiyasi va ta'limida umumiy yondashuvni ta'minlashga yordam beradi.
- Ta'lim jarayonlarini yagona standartlar asosida baholash va nazorat qilish osonlashadi, bu esa ta'lim sifati ustidan doimiy monitoring olib borish imkoniyatini beradi.

2. Kadrlar malakasini oshirish:

- Korporativ yondashuvda xodimlarning malakasini oshirish, muntazam o'quv-trening mashg'ulotlari va mahorat darslarini o'tkazish tizimi yo'lga qo'yiladi. Bu orqali tarbiyachilar va pedagoglarning kasbiy mahorati va tajribasi ortadi.
- Malakali kadrlar bilan ishlash ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi.

3. Resurslardan samarali foydalanish:

- Korporativ yondashuv resurslar (moliyaviy, moddiy va intellektual) bilan boshqarishni yaxshilaydi, bu esa maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatida kamchiliklarning oldini oladi.
- Ta'lim resurslari (o'quv qo'llanmalari, darsliklar, o'yinchoqlar va ta'lim texnologiyalari) bir xil tarzda va teng taqsimlanishi ta'minlanadi, bu esa o'quv jarayonini bir maromda olib borishga yordam beradi.

4. Innovatsiyalarni joriy qilish:

- Yangi pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlarni o'quv jarayoniga tatbiq qilish imkoniyati oshadi. Masalan, zamonaviy AKT texnologiyalaridan foydalanish, o'yin asosidagi o'qitish usullarini kengaytirish va boshqalar.
- Innovatsion loyihalarni joriy qilish va sinovdan o'tkazish uchun yagona platforma sifatida foydalanish mumkin.

5. Boshqaruvning samaradorligi:

- Boshqaruvda yagona yondashuv va jarayonlarni standartlashtirish orqali samaradorlik oshadi. Bu tashkilotlar o'rtasida o'zaro hamkorlik va tajriba almashishni ham osonlashtiradi.
- Moliyaviy va ma'muriy jarayonlarni yagona platforma orqali kuzatish va nazorat qilish imkoniyati ortadi.

6. Monitoring va baholash tizimining takomillashuvi:

- Korporativ yondashuvda ta'lim jarayonlarini, natijalarni monitoring qilish va baholashning samarali tizimi yaratiladi. Bu o'z navbatida muammolarni erta aniqlash va ularni hal qilishga yordam beradi.
- Bolalarning rivojlanishi va tarbiyasiga ta'sir qiluvchi omillarni doimiy kuzatib borish imkoniyati mavjud bo'ladi.

7. Bolalar va ota-onalar bilan samarali hamkorlik:

- Yagona yondashuv ota-onalar bilan o‘zaro aloqani yaxshilaydi va ularning ta’lim jarayonidagi ishtirokini oshiradi.
- Bolalar tarbiyasi va ta’limida yagona tamoyillar asosida ishlash, ota-onalar uchun ta’lim va ma’lumotlar berish tizimini joriy qilish orqali samaradorlik ortadi.

Ushbu afzalliklar korporativ yondashuvning maktabgacha ta’lim sifatini oshirish va ta’lim samaradorligini ta’minlashdagi ahamiyatini ko’rsatadi. Shu bilan birga, bu yondashuv butun ta’lim tizimining rivojlanishi va kelajak avlodning har tomonlama barkamol bo’lishiga katta hissa qo’shadi.

Korporativ madaniyatni rivojlantirish uzoq, uzluksiz va tizimli jarayondir. Maktabgacha ta’lim muassasalarida korporativ madaniyatni oshirish dasturi umumiy pedagogik jarayon bo’lib, ushbu jarayonga butun pedagogik jamoa, xodimlar, ota-onalar va bolalar jamoasini faol jalb qilishni nazarda tutadi. U maktabgacha ta’lim muassasasi jamoasining xususiyatlarini va uning ehtiyojlarini hisobga olgan holda ishlab chiqilishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi “Yangi O‘zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-60-son Farmoni // O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari to‘plami. – Toshkent, 2022. B.39.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 26 sentabrdagi «Pedagog kadrlarni tayyorlash, xalq ta’limi xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi PQ-3289-son qarori. // «Xalq so‘zi», 2017 yil 27 sentabr.
3. Abduqodirov A.A., Pardayev A.X. Masofali o‘qitish nazariyasi va amaliyoti. – T.:Fan, 2009. 84 b.
4. Nosirov A. Rahbarning kasbiy kompetentligi, pedagogik mahorati va boshqaruv madaniyati. / “Ta’lim menejmenti” jurnali. 2013 yil. № 6. 45-bet.
5. Xodjaev B.X. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti darsligi. - T.: “Sanoat-standart”, 2017. - 174-175 betlar.
6. Shoymardonov T.T. Pedagog kadrlar malakasini oshirishi va kasbiy faoliyati 3. monitoringini tashkil etishning elektron tizimi. Pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktorligi dissertatsiyasi. – T.: TDPU, 2017.